

פרשת חקת ג'שנ

2' 57

273
221

אלא בוניך. נראה דיליף כן משם שסמוך לקרא זה כתיב [ישעיה נד יד] בצדקה חכונגי רחקי מעושק, שהם באופן טבעי דברים הסותרים והן האדם שטבעו לפור מעותיו שאינו מקפיד על מעות כל כך לא יחוש כל כך על גול, וכ"ש שלא יחוש כדון התורה שאף על גזול פרוטה הוא כאילו גוטל נשמתו ממנו, מ"מ רחקי מעושק שיהיה כל כך חשוב בעיניך, ושאף לצדקה אסור לגזול, ומי שזהיר מגזול מצד טבעו משום שידוע ענין מעלת כספים לא יחוש לצדקה משום שהם על מעותיו, שסתירה זו שלא יתחשב לסתירה הוא רק בדרך התורה שאו הוא שלום בגופו ובכל דרכיו ואינו רואה סתירה כלל, כדאיתא בקרא הקודם ורב שלום בניך שהוא רק מצד התורה והת"ח שהם בוניך.

זאת חקת התורה. לשון זה משמע שהוא חוקת כל התורה, שלא נאמר זאת חוקת הטהרה ממת כדאמר [שמות יב מג] זאת חוקת הפסת. ונראה שהוא לתורות שכל התורה הוא בדרך זה דפרה, שמטהר טמאים ומטמא טהורים, היינו שבכל מדה ומדה יכול וצריך לקיים מצות ה' וח"ו לעבור, והוא בכל עת שצריך יהיה עניו על עצמו וגאוה על חבריו, היינו שיותר מאד בכבוד חבריו ויטביר שחבירי

צריך להקפיד אף על מה שלא יכבדהו כראוי, ונמצא שעובר את ה' במדת הענוה שהוא אינו מקפיד על כבוד עצמו, ובמדת הגאוה שעל כבוד חבריו מקפיד כמו בעל גאוה, וכן הוא במדת הפזרון לצדקה שיתן מעשר ויותר, ועל של חבריו יהיה קמצן ביותר עד שיחשוב שגזלת פרוטה הוא כאילו גוטל נפשו, ואם הוא עושה להיפוך שהוא מקפיד על כבודו ועל ממונו ועל של חבריו אינו מקפיד הוא עובר ח"ו ב' המדות. וזהו פירוש בשני יצריך [ברכות נד א], שבכל עת הוא כן.

ואמרתי שזהו פירוש הגמ' [ברכות סד א] ת"ח מרבים שלום בעולם שנאמר וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך אל תקרי בניך

*
עוד נ"ל משום דבכל התורה צריך לקיים כפי הטעם והדינים שמקבל מפי חכמי התורה שהוא בדרך התורה האמתית ולא כמו שמבין הוא בעצמו, שלפעמים מה שנראה לו שהוא טמא ואסור וגם שיש בזה הלול השם הוא להיפוך, ומה שהוא לדעתו דבר טוב הוא תכלית הרע, שזה אפשר בכל מצוה ומצוה, וכאשר הרבה בטעותם בפירוש איזה מאמר ואיזה פסוק מודים באיזה כפירה ח"ו, אלא צריך לילך בתמימות כפי מה שמוריו חכמי הדור.

ח) קח את המטה והקהל את העדה וגו'. אם צוהו ה' לדבר אל הסלע א"כ מטה זה למה לו מדלא קאמר קח את מטך ואמר את המטה ש"מ במטה ידוע הוא מדבר, ומ"ש מלפני ה' וכי מטה משה עמד לפני ה', ולמה קראם מורים דווקא בתלונה זו. והנה במהות חטא זה באו י"א דעות זכרם מהרי"א בספרו ושם תמצא דיעות הרבה רחוקים מפשוטו ועתה הבט ימין וראה ולבך תשית לדעתך. ותדע ותשכיל כי מצאתי בחזקוני, שמטה זה היה מטה אהרן אשר הונח לפני ה' ודבריו בלתי מתובלים כי לא פירש מה טיבו של מטה אהרן לכאן, ואני אומר שבאמת הלשון מוכיח שמטה זה היה מטה אהרן מדכתיב המטה משמע הידוע אשר הונח למשמרת לפני ה', והוא היה עץ יבש שלא היה בו לחלוחית מים כלל ומ"מ הוציא פרח וציץ ואין פרח וציץ בלא מים אלא שהקב"ה גזר עליו שיוציא מים והפריח ה' עץ יבש ע"י המים שהוציא בגזירת האל ית', ורצה הקב"ה שמשם ייקח מטה אהרן ויראהו אל כל ישראל לומר כשם שהוציא ה' מים מן עץ יבש זה כך יוציא מים מצור החלמיש זה היבש. ומ"ש ודברתם אל הסלע ונתן מימיו, כי כך תדבר אל הסלע שיעשה גם הוא כמו שעשה המטה הזה ויען כי לא פורש במקרא נוסח הדבור שידבר משה אל הסלע ודאי הנוסח הוא ב' תיבות ונתן מימיו, כי ונתן משמש לשעבר והוא שידבר אל הסלע ענין המטה שהוציא פרח ונתן מימיו כי בסתם פרח וציץ יש לחלוחית מים וכאשר ישמע הסלע שהמטה כבר נתן מימיו אז יעשה גם הוא כמותו, ועי"ז והוצאת להם מים מן הסלע רמז לדבר סלע בגימטריא עץ שילמד מן עץ יבש לעשות כמעשהו, אבל לא צוה להכות בו כלל. וכשהכה בו משה כתיב במטהו משמע במטה שלו הכה ולא במטה אהרן. ויקח משה את המטה מלפני ה' כאשר צוהו. כי הבין זה מדקאמר המטה הידוע ולא אמר מטך

והודיע לנו שרק קיחה זו היתה כאשר צוהו ה' אבל מה שעשה מכאן והלאה לא עשה כאשר צוהו ה'.

וענין חטא ההכאה הוא, כי מצינו לרז"ל (שמו"ד כא ט) בקריעת ים סוף כתיב (שמות יד טז) ואתה הרם את מטך ונטה את ירך, והרמה זו לשון סילוק ותרומה, לומר הרם את מטך וסלקהו ונטה את ירך ולא במטך לפי שהיו מרננים אחר המטה ואמרו שכל הניסים שעשה משה במטהו הכל היה דרך איזו כישוף שהיה לו במטה זה לפי שאנו רואין שאין כחו כ"א במטה זה, לכך נאמר הרם את מטך כדי להוציא מלבם. ולכך נאמר (שמות יד לא) וירא ישראל את היד הגדולה, ר"ל שראו שנס

1

זה נעשה ביד ולא במטה לפיכך ויאמינו בה' ובמשה עבדו, מכלל דעו עתה
 היו בנים לא אמן כס כי לא האמינו בה' ובנבואת משה עבדו לפי שהיה להם
 מקום לתלות הניסים במטה.

והנה בעת הזאת זה ימים רבים לישראל שנקרע הים, ודור זה לא ידעו אם עשה
 משה הנס ההוא בידו או במטהו, וסברו כשם שכל הניסים נעשו במצרים
 במטה כך קי"ס, וע"י שהכה צור במטהו חזר והביא את ישראל בחסרון האמונה
 שחזרו ואמרו שלא ה' פעל כל זאת אלא במטה שלו יש איזו צד כישוף. ושם
 נאמר ואתה הרים את מטך ונטה את ירך, נאמר לשון הרמה וסילוק במטה ולשון
 נטיה ביד ועי"ז ויאמינו בה', וראו נאמר ממש הכל בהפך וירם משה את ידו ויך
 במטהו, לשון הרמה וסילוק ביד כי מאחר שלא עשה מעשה זה בהטית יד בעלמא
 דומה כאלו סלק את ידו ויך במטהו וע"י זה החזיר מיעוט האמונה למקומה הראשון
 כאשר היה ריגון של המטה קודם קי"ס, לכך נאמר יען לא האמנתם בי לא אמנתם
 לא נאמר אלא האמנתם שהוא לשון יוצא לשני, שגרמו שלא להאמין בי אלא יאמרו
 בכח המטה עשה זה ולא ה' פעל כל זאת. וכזה ב' רעות עשו כי לא דברו אל הסלע
 כלום וגם אהרן היה חייב בדבר זה שנאמר ודברתם אל הסלע, ואילו היו מדברים
 אל הסלע ענין מטה אהרן מה שעשה והיה הסלע שומע ועושה כמעשהו אין לך
 קידוש השם גדול מזה, שילמדו הכל ק"ו מן הסלע, והנה לא די שלא דברו כלום כדי
 להחזיק האמונה אלא הכהו במטהו והביא חולשה באמונה וז"ש יען לא האמנתם בי
 לא גרמתם לאחרים להאמין בי.

(3)

(4)

גלגולה של הגזירה על משה שלא ייכנס לארץ

כ, יב לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ
 מאז ומתמיד היינו סבורים כי בגלל חטא מי מריבה נגזר על משה (ועל
 אהרן) לא להכניס ואף לא להיכנס לארץ כנען. אולם בהשקפה ראשונה נראה
 שישנם פסוקים מפורשים בתורה מהם למדו חז"ל, ואף לימדנו רש"י, שהגזירה
 נגד כניסת משה לארץ קדמה למי מריבה בכארבעים שנה ויותר (עיין בזה
 גם בפרשת שמות). שמות ד, יג "ויאמר בי אדני שלח נא ביד תשלח". ומפרש
 רש"י: ביד מי שאתה רגיל לשלוח, והוא אהרן. ומדרש אגדה: ביד אחר שתרצה
 לשלוח, שאין סופי להכניסם לארץ ולהיות גואלים לעתיד. יש לך שלוחים
 הרבה.

קצת
פסוק
מקום

לכאורה אפשר לתרץ קושיא זאת בכך שרש"י ציין כי זה מדרש אגדה.
 דרכו של המדרש לגלות לנו היבטים מסוימים של מצב אשר הבעל דבר עצמו
 לא היה מודע להם. זהו אחד משבעים הפנים שבהם התורה נלמדת. מעין
 זה מצינו אצל רש"י בבראשית בסוגיית יוסף ואחיו (לז, יז) כאשר "האיש"
 השיב על שאלת יוסף אודות אחיו "הגידה נא לי איפה הם רועים", ואמר
 "נסעו מזה". ומפרש רש"י: הסיעו עצמם מן האחוה. ועוד אמר האיש "שמעתי
 אומרים נלכה דותינה", ומפרש רש"י: לבקש לך נכלי דתות שימיתוך בהם,
 עכ"ל. הרי ברור ונעלה מכל ספק כי כאן המדרש מלמד לנו היבט מסוים על
 המצב, אותו היבט אשר יוסף לא 'שמע' לא בפירושו ולא ברמז. בלשון של
 בעל הכתב והקבלה (בהקדמתו לפירושו על התורה אשר בשם "מאמר התורה"
 ייקרא), זהו מעין 'סימן זכרוני' ולא 'סימן מודעי'.

(6)

כלומר, משה או 'האיש' לא היו מודעים לאותה משמעות הנרמזת במלים
 הללו, אותן המלים אשר את תכנן הם אמרו, אבל את כתיבתן הכתיב הקב"ה
 למשה (מפיו של הקב"ה לאזנו של משה). אין חז"ל דורשים את המלים אשר
 אמרו משה או 'האיש', חז"ל דורשים את הכתוב שה' הכתיב למשה במסגרת
 תורה מן השמים. את הכתוב הזה יוסף לא ראה מימיו, ואילו משה ראה
 אותו רק תקופה מסוימת אחרי שארע המאורע ההוא (למאן דאמר 'תורה

(4)

(2)

מגילה מגילה ניתנה) או כארבעים שנה אחר המאורע (למאן דאמר 'תורה חתומה ניתנה').

הוא הדין והיא המידה בדברי משה בשירת הים ("אז ישיר משה ובני ישראל") כאשר אמר (טו, יז) "תביאמו ותטעמו" שם פירשו חז"ל (בבא בתרא קיט, ב) והובא ברש"י בסגנונו המיוחד: נתנבא משה שלא יכנס לארץ, לכך לא נאמר 'תביאנו', עכ"ל. גם כאן אנו מבחינים בין מה משה אמר או שר ובין מה שהכתוב ה' למשה במסגרת תורה מן השמים. את הדיוק הנ"ל אין לומדים לא מדיבורו של משה אלא מהכתבתו של הקב"ה.

נעבור עתה מן הנלמד (נדרש) מדברי משה, אל הנלמד (נדרש) מדבר ה'. שמות (ו, א 'ויאמר ה' אל משה') "עתה תראה". ובעקבות חז"ל מפרש רש"י: הרהרת על מידותיי, לא כאברהם שאמרתי לו "כי ביצחק יקרא לך זרע" ואחר כך אמרתי לו "העלהו לעולה", ולא הרהר אחר מדותיי. לפיכך "עתה תראה" – העשוי לפרעה תראה, ולא העשוי למלכי שבע האומות כשאביאם לארץ, עכ"ל.

האם גם כאן אפשר להבחין בין מה שה' אמר למשה ובין מה שאחר כך הכתיב לו? לכאורה בין כה ובין כה קבע אז שאין משה עתיד להכניס את ישראל לארץ. כיצד נבין לפי זה את דברי משה אל חותנו (במדבר י, כט) 'נוסעים אנחנו אל המקום אשר אמר ה' אותו אתן לכם', שם מפרש רש"י: ...ומפני מה שיתף משה עצמו עמהם? שעדיין לא נגזרה גזירה עליו, וסבור שהוא נכנס, עכ"ל. האמנם?! הרי אתה, משה רבינו, שמעת מפיו יתברך "עתה תראה" – 'ולא העשוי לשלושים ואחד מלכים! שהרי בזמן שדיבר אל חותנו כבר היתה המגילה הראשונה אצלו בכתב.

ונראה לומר ששתי תשובות בדבר:

א. גם כאשר משה רבינו כתב את 'הכתוב' הזה מפיו של הקב"ה, הוא לא למד לא מפיו ית' ולא מפיו עצמו את הדרשה: "עתה" – ולא שלושים ואחד. זוהי דרשה שחז"ל לימדו אותנו, ושלא היתה ידועה למשה ולא לה אשר למדו ממנו ('ומסדה ליהושע ויהושע לזקנים'). כי אפילו בחלק ההלכתי של התורה מצינו דרשות הלכתיות אשר נתחדשו על ידי חז"ל בתקופות שאחרי מתן תורה אשר בשם "דברי סופרים" ייקראו.

ב. אפשר לומר שאמנם משה למד את הגזירה הזאת – אם מפיו של הקב"ה בעל פה ואם על ידי דיוק מן הכתוב, כאשר הוכתב לו מפיו יתברך

במסגרת 'המגילה' הראשונה. ועדיין יכול משה לומר ליתרו חותנו 'נוסעים אנחנו', כלומר, שהוא מבין שהגזירה היא אינה סופית, וניתנת לשינוי או לביטול.

(פסוק יח) 'ויאמר אליו אדום – לא תעבור, פן בחרב אצא לקראתך', פירוש שמא אני צריך לצאת בחרב לקראתך, כי תרצה להתגר בי מלחמה בעברך דרך ארצי, ואז אני אהיה מוכרת לאחוז בחרב בידי נגדך. (פסוק יט): 'ויאמרו אליו... במסילה נעלה, ... רק אין דבר', פירוש שלא יהיה בידי שום כלי זיין – לא חרב ולא חנית – רק "ברגלי אעבורה" (פסוק כ). 'ויאמר לא תעבור' – בכל אופן שיהיה, אף אין חשש שמא תגור בי מלחמה.

כיר וישלח משה מלאכים מקדש וכו' כה אמר אחיך ישראל אתה ידעת. הענין כי עם אשר מדנו באדוניהם ונתקו מוסרותיהם והולכים לכבוש ארצם לא להם, מן זה עם ומדינה אשר יניחו אותם לעבור דרך ארצם?! לכן הקדים כי יציאתם ממצרים לא היה דרך מרד, רק דרך הנחגה נסית ורצון מכוון מהש"ת, לכן יניחם לעבור דרך ארצם.

5
ve

11

16

14

17

31

לביטול
לפי חכמה

3

קח את אהרן ואת אלעזר בננו והעל אתם הר ההר. והפשט את אהרן את בגדיו והלבשתם את אלעזר בנו ואהרן יאסף ומת שם. וכו' ויפשט משה את אהרן את בגדיו וילבש אתם את אלעזר בנו וימת אהרן שם בראש ההר וירד משה ואלעזר מן ההר. ויראו כל העדה כי גוע אהרן ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל (במדבר כ, כה—כו. כח—כט).

מי קבר את אהרן? בני ישראל? לא. סימן לכך: „כשראו משה ואלעזר יורדים ואהרן לא ירד, אמרו היכן הוא אהרן. אמר להם מת. אמרו אפשר מי שעמד כנגד המלאך ועצר את המגפה ישלוט בו מלאך המות. מיד בקש משה רחמים והראוהו מלאכי השרת להם מוטל במטה. ראו האמינו? (רש"י שם כ, כט עפ"י במד"ר פי"ט סי"א). אם היו בני ישראל קוברים אותו, איך לא האמינו שמת? אלא שלא הם קברו אותו. אלא מי קבר אותו אם לא הם?

מסתבר לומר שאלעזר הוא שקבר אותו. ואף על פי שאלעזר הוזהר שלא להטמא לאחיו נדב ואביתוא: „ויקרא משה אל מישאל ואל אלצפן בני עזיאל דד אהרן ויאמר אלהם קרבו שאו את אחיכם מאת פני הקדש אל מחוץ למחנה“ (ויקרא י, ד); „מכאן אמרו הכהנים אין מיטמאין למתים שהרי אלעזר ואיתמר כהנים היו ולא נטמאו להם. מי נטמאו להם, ליום“ (תורת כהנים שם); „ואף על פי שהיו המתים מהקרובים שמטמא להם כהן הדיוט. החמיר על אלה מפני שהיו משוחים כאמרו כי שמן משחת ה' עליהם“ (ספורנו שם); „הנה בני אהרן הכהנים המשוחים אף על פי שהם כהנים הדיוטים, עשה דינם בימי המלואים כדין משוח מלחמה לדורות שהוא אינו פורע ואינו פורם ולא מיטמא לקרובים ככהן גדול וכו' ואפשר שיהיה זהו נוהג בכל ימיהם באלעזר ואיתמר שיהיה דינם כמשוח מלחמה בעבור שנמשחו בשמן המשחה ויהיה זה טעם כי שמן משחת ה' עליכם“ (רמב"ן שם). ואם כן איך נטמא אלעזר לאביו בקבורתו, הרי כהן גדול אינו מיטמא גם לאביו: „והכהן הגדול מאחיו וכו' לאביו ולאמו לא יטמא“ (שם כא, י"א)?

אולם כבר נפסקה הלכה: „כהן גדול ונזיר אין מיטמאין לקרוביהו. אבל מיטמאין למת מצוה“ (נזיר מז במשנה ובגמרא); „ואיזהו מת מצוה. אחד מישראל שהיה מושלך בדרך ואין לו קוברין. דבר זה הלכה מפי הקבלה. ואפילו קרא שם בדרך ואין לו עונה. אבל אם כשיקרא אחרים עונים אותו אין זה מת מצוה אלא יקרא לאחרים ויבואו ויעסקו בו“ (רמב"ם ה' אבל פ"ג ה"ח עפ"י יבמות פט). במנת נדב ואביתוא אפשר היה לקרוא לאחרים, כמו מישאל ואלצפן, ולא היו בגדר מת מצוה ולכן היה אסור לאלעזר ולאיתמר להטמא להם. מה שאין כן במות אהרן. כאן נצטוו משה לא לתת לבני ישראל לראות את אהרן במותו משום כבודו, ולכן עליו לעלות להר ההר ולמות שם ולא בהוד המחנה. ומכיון שכך, אי אפשר לקרוא לאחרים שיעסקו בו והוא בגדר מת מצוה ומותר לאלעזר להטמא אליו ולקוברו.

ואם ישאל השואל, הרי היה שם גם משה שיכול לקוברו ואין אהרן לגבי אלעזר בגדר מת מצוה? יש לומר שלמשה אסור להטמא יותר מאשר לכהן גדול. למת? כי גדול משה מכהן גדול. לכהן גדול מותר להכנס לפני ולפנים רק יום אחד בשנה: „ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש וכו'“ (ויקרא טו, ב). ואילו למשה מותר להכנס לפני ולפנים בכל עת: „ואף על פי שאתה אינך בבל יבוא, אהרן אחיך בבל יבוא“ (רמב"ן שם).

ואולי זה טעמו של דבר שה ציוה להעלות להר ההר גם את אלעזר. לכאורה יש לשאול למה לא מספיק משה בלבד. על משה כמובן אין לוותר, כי הוא המפשיט את בגדי אהרן לפני מותו והוא גם מפיסו בהדברים: „אמר לו הכנס למערה ונכנס. ראה מטה מוצעת ונר דלוק אמר לו עלה למטה ועלה. פשוט יריך ופשט. קמוץ פיד וקמץ. עצום עיניך ועצם“ (רש"י במדבר כ, כו). אבל לשם מה צריך להיות שם גם אלעזר? ואם תאמר כדי להלביש אותו בגדי אביו של כהונה גדולה בפניו, כמו ש"אמר לו הקב"ה (למשה) הרי את מנחמו שהוא מוריש כתר לבניו מה שאין אתה מוריש לבניך“ (במד"ר שם). לא, בשביל זה אין צורך להעלות את אלעזר להר ההר. כי ידע אהרן שהכהונה

ואולי זה טעמו של דבר שה ציוה להעלות להר ההר גם את אלעזר. לכאורה יש לשאול למה לא מספיק משה בלבד. על משה כמובן אין לוותר, כי הוא המפשיט את בגדי אהרן לפני מותו והוא גם מפיסו בהדברים: „אמר לו הכנס למערה ונכנס. ראה מטה מוצעת ונר דלוק אמר לו עלה למטה ועלה. פשוט יריך ופשט. קמוץ פיד וקמץ. עצום עיניך ועצם“ (רש"י במדבר כ, כו). אבל לשם מה צריך להיות שם גם אלעזר? ואם תאמר כדי להלביש אותו בגדי אביו של כהונה גדולה בפניו, כמו ש"אמר לו הקב"ה (למשה) הרי את מנחמו שהוא מוריש כתר לבניו מה שאין אתה מוריש לבניך“ (במד"ר שם). לא, בשביל זה אין צורך להעלות את אלעזר להר ההר. כי ידע אהרן שהכהונה

(7)
קטיוני
R טרק

(4)

וַיְדַבֵּר הָעָם בְּאַלְקִים וּבַמְּשִׁיחַ לְמַדּוּת הַעֲלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם לְמוֹת פְּמֹדָבֵר כִּי אֵין לָחֵם וְאֵין מַיִם וְנַפְשֵׁנוּ קָצָה בְּלָחֵם הַקֶּלְקֵל" (כא, ה)

"ומעלות זכרון חסדיו והתבונן בהם, שנאמר (דברים ה, ב): "וזכרת את כל הדרך אשר הוליקך ה' אלוקיך זה ארבעים שנה וגו'. ויאכילך את המן אשר לא ידעת ולא ידעו אבותיך וגו'. שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה" וגו'. ודוד אמר (תהלים קז, מ): "ויתבוננו חסדי ה'", ונאמר (שם כו, א): "כי חסדך לנגד עיני". (שערי תשובה ג, יז)

11

כך כוונתך

שאל רבי שמשון רפאל הירש זצ"ל, הלוא בכל מקום שדברו בני ישראל על משה רבינו, נענשו בעונש בלתי טבעי, במגפה, או אש שפרצה באופן פתאומי. ואילו כאן, שלח בהם ה' נחשים, שהמדבר שורץ מהם וזהו היזק בדרך הטבע. מדוע נבחרו דוקא כאן הנחשים כעונש, ולא המיתם ה' במגפה?

להבנת העניין הוא מקדים ושואל, מדוע לא היו מסוגלים בני ישראל לשמוח כשהמן ירד להם מדג בוקר, עד שאמרו "ונפשנו קצה בלחם הקלקל"?

ביאר הרב הירש, שסיבת הדבר היא, משום שהכל היה נראה להם מובטח, הם חשבו שלא יתכן מצב אחר מזה שהורגלו לו, שקמים בבוקר ומוצאים את מזונם מוכן לפניהם. במשך השנים הם איבדו את ההרגשה, שבעצם הם נמצאים באמצע המדבר, וכי הם חיים בניסים.

לכן שלח להם הקב"ה תזכורת. "וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים וינשכו את העם וימת עם רב מישראל", משום כך לא נאמר "נחשים שרפים", אלא "הנחשים השרפים", בה"א הידיעה, אותם נחשים שהיו במדבר מאז ומתמיד, אך עד כה ה' עיכב אותם בכוחו, ועתה הרפה ה' מהם והם הלכו בדרך הטבעית, "וינשכו את העם". כך התעורר העם להתבונן בניסי המדבר שה' מסובבם בהם בכל יום ויום.

מכאן נלמד, כי מי שנדמה לו שמצבו בטוח, עליו לדעת ולזכור תמיד, שכל רגע ורגע הוא גילוי חדש של חסדי ה'. כל רגע בחיים, חייבים אנו להודות על הסכנות ועל הצרות הנחשכות מאתנו, ועל הפגעים שניצלנו מהם, וכך מובטחים אנו שלא יראו חיינו בעינינו כחסרי טעם.

12) א"א חז"ל 15/5

אין עוד מלבדו אמר רבי תנינא ואמילויייהו כשפים. הוה איהא איהא דהוה קא מהורא למישקל עפרא מתותיה כרעיה דרבי תנינא. אמר לה שקול. לא מסתייעא מילתיך. אין עוד מלבדו כתיב. "והאמר ר' יוחנן למה נקרא שמן כשפים" שמכחישין פמליא של מעלה. שאני ר' תנינא דנפישא וכוותיה ייטיב.

וְדַאי שְׁלֵא הָיָה מַחְזִיק עֲצָמוּ רַבִּי תַנִּינָא דְנַפִּישׁ זְכוּתִיהָ כֹּל כְּדוּ מְתוּרְתוֹ וּמַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים הַמְרַבִּים, עַד שֶׁפָּעַבּוּרָם הָיָה סְמוּךְ לְבוֹ שְׁלֵא יִשְׁלַט בּוֹ פְּעֻלַת הַכְּשָׁפִים, אֲבָל הָעֵינָן כְּמוֹ שֶׁכְּתַבְתִּי לְעֵיל, כִּדּוֹן שֶׁבְּאַמַּת אֵין בְּכַחוֹת הַמְרַכְּבָה טְמָאָה שׁוּם כַּח מַעֲצָמָם חֲלִילָה, אֲלֵא שֶׁהוּא יִתְבַרֵךְ קִבֵּעַ בָּחֵם לְמַעַלָּה מַכּוּחַ טְבַעֵי הַכּוֹכָבִים מְזוּלוֹת, כְּדִי שֶׁעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה בִּיכְלָתָם לַעֲשׂוֹת פְּעֻלוֹת, אִף גַּם לְשִׁנוֹת סְרָרֵי טְבַעֵי הַמְזוּלוֹת, וּבְלִתּוֹ יִתְבַרֵךְ הֵם אִפְסֵי וְתַחֲוֵי וְלָכֵן גַּם רַבִּי תַנִּינָא, לֹא שֶׁבִטַח עַל זְכוּת קִדְשֵׁי תוֹרָתוֹ וּמַעֲשָׂיו הַמְרַבִּים, רַק שֶׁדָּעַ וְשָׁעַר בְּנַפְשׁוֹ, שׁוֹאֵת הָאֲמוּנָה קְבוּעָה בְּלִבּוֹ לְאַמְתָּהּ, שְׂאִין עוֹד מִלְּבָדוֹ יִתְבַרֵךְ שׁוּם כַּח כֶּלֶל, וְהַרְפִּיק עֲצָמוּ בְּקִדְשֵׁי מַחֲשַׁבְתּוֹ לְבַעַל הַכּוּחֹת כֶּלֶם, אֲדוֹן יְחִיד הַמֵּלֵא כֹּל עֲלָמִיו, וְאֵין כְּאֵן שׁוּם שְׁלִיטָה וּמַצִּיאוֹת כַּח אַחַר כֶּלֶל, לְכֹן הָיָה נִכּוֹן לְבוֹ בְּטוֹחַ בְּזוֹה, שְׁלֵא

13

ע"א חז"ל

ע"א חז"ל

11

10

ישלטו עליו פעולות הכשפים הנמשכים מכחות המרפכה טמאה, זה שאמר לא מסתייעא מילתיך. "אין עוד מלבדו" כתיבו

ובאמת הוא ענין גדול וסגולה נפלאה, להסיר ולבטל מעליו כל דינין ורצונות אחרים, שלא יוכלו לשלט בו ולא יעשו שום רשם כלל, כשהאדם קובע בלבו לאמר, הלא ה' הוא האלקים האמתי, ואין עוד מלבדו יתברך שום כח בעולם וכל העולמות כלל, והכל מלא רק אחדותו הפשוט יתברך שמו, ומבטל בלבו בטול גמור, ואינו משגיח כלל על שום כח ורצון בעולם, ומשעבד ומדבק טהר מחשבתו רק לארון יחיד ברוך הוא, כן יספיק הוא יתברך בידו, ששמילא יתבטלו מעליו כל הכחות והרצונות שבעולם, שלא יוכלו לפעל לו שום דבר כלל.

(14)

הגה"ה וזה ענין מאמרם ו"ל במשנה ר"ה (כ"ט א) "עשה לה שרף" (במדבר כא) וכו', וכי נחש ממית או נחש מחיה, אלא בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדו את לבם לאביהם שבשמים וכו', רצה לומר כשהסתכלו כלפי מעלה להנחש השרף, והתבוננו בכחו הרע, ועם כל זה בטלוהו מלבם ולא

השגיחו על כחו הנורא, ושעבדו את לבם באמת רק לאביהם שבשמים לבד, היו מתרפאין, והוא אמתת ענין המתקת כחות הדינים בשרשם, וזוא מבאר למבין:

וזה הענין הוא גם כן בכלל פוננת הוהר (בהקדמה דף י"ב סוף ע"א), פקודא רביעאה, למנדע רה' הוא האלקים, כד"א "וידעת היום וגו' כי ה' הוא האלקים", ולאתכללא שמא דאלקים בשמא דהוי"ה. וכד ינדע בר נש דכלא חר, ולא ישוי פרוך, אפילו תהוא ס"א יסתלק מעל עלמא כו', [המצוה הרביעית לדעת כי ה' הוא האלקים כמו שנאמר וידעת היום וגו' כי ה' הוא האלקים. ולכלל שם אלקים בשם הוי"ה וכו' וכשהאדם ידע שהכל אחד ולא ישם פרוך, אפלו הסטרא אחרא יסתלק מן העולם]. והכו.

וגם יגור אמר ויקם לו, לפעל ענינים ונסים נפלאים הפוד סדור כחות הטבעים, כיון שמשעבד ומדבק טהר אמונת לבבו באמת בל תמוט רק לו יתברך לבד, ואצלו יתברך הכל שנה, כל רגע, לפעל בסדור הטבע שקבע או הפוד סדור הטבע. כמו שמצינו ברבי חנינא בן דוסא, שהיה גוזר אמר, ופועל כפי רצונו כל עת, הפוד סדור הטבע, כאמרו (תענית כה.): "מי שאמר לשמן וידלק יאמר לחמץ וידלק", רוצה לומר, הלא אצלו יתברך שנה זה כמו זה, כנ"ל, וכן הספיק הנורא ברוך הוא בידו. וכהנה רבות אתו, פמוכא בש"ס מנפלאות עניניו:

(7)